

ztratil-li tu leceos ze sil intuitivně tvárných, ze své epické pohody a ze svého nádherného epického nervu, — otázka, na niž budoucnost jistě neodpoví záporně. Stačí přečíst si jen úvod k Vlajkám v městě i v přístavě, aby bylo patrné, jaký nádherný a mohutný epik žil a — zmizel později v Björnsonovi; v poslední době utekla se jeho naivní tvůrčí síla básnická, jeho síla názorové plnosti a bezesporné jistoty do některých povídek. . . tam musí se hledat Björnson básník, a ne v dílech ušlechtilosti z programu, jako je Laboremus. O veliký dramatický styl bojoval v dvoudílném dramatu Nad naši sílu, v prvním díle mnohem úspěšněji než v díle druhém.

Překlady literárních efemer

zaplavují nás den ze dne výše. Z desíti archů beletrie, které se tisknou českým jazykem, snad až desátý jest původní česká práce. To jsou poměry prostě pokořující; v žádném národě nepřekládá se poměrně tolik, v žádné zdravé literatuře není toho nepoměru mezi pracemi přeloženými a původními, jako v žádném národě nepřechte se poměrně tolik knih v cizích jazycích napsaných jako u nás. Nyní počínají již nakladatelé vydávat hned sebrané spisy cizích autorů. Vychází česky celý Kipling, celý Maupassant, celý Arcybašev. Quos vult perdere Jupiter, demontat. . . Cosi z tohoto bědného otročího šilenství zmitá již dávno českým duchovním hospodářstvím nebo lépe nehospodářstvím. Znáám dobře literární cenu na příklad Maupassantovu, a proto mohu klidně říci, že stačila nám úplně z jeho povídek, řeknu, třetina — jsem-li již benevolentní. Překládat a číst všechny jeho povídky, všechna jeho díla jest zbytečné: jsou mezi nimi práce slabé, psané z potřeby dne pro potřebu dne. A mnohem, mnohem příkrěji jest třeba odsoudit mediokritu, jako jest Arcybašev, která se k nám dostává mediem Německa, v mnohém tak banálně spřízněného s námi.

Roda-Roda

jest jiná banalita, která se k nám dere okny dveřmi. Nemůžeš vzít v poslední době do rukou časopisu, abys v něm nenalezl překladu z buršikosních obhroublostí a trivialních vtipů tohoto rakouského exoficiera; ano, jsou i české listy, které si objednávají u něho původní příspěvky! Ve Francii, v Anglii i v Německu samém jsou tuety satiriků a karikaturistů mnohem výraznějších, hlubších, cennějších — těch není pro nás. Ale Roda-Roda! To jest něco jiného. Tu jest pouto banálnosti, a to poutá a váže přes vody, přes hory — a nie ho nerozváže. Doch wenn wir uns im Kote fanden, da verstanden wir uns gleich!

Artuš Drtil: Jiří Mahen

Studie Drtilova o díle p. Mahenově zůstala torsem a tak vydává ji také pietně p. Plaček; i tak potvrzuje knížka ta, co jsem řekl nedávno na tomto místě o bystrosti a soudnosti zemřelého mladého kritika, a oživuje lítost z jeho ztráty.

Rousseauova Emila čili O vychování

vyšel právě díl první v Knihovně pedagogických klasiků, vydávaných nákladem Dědictví Komenského, v pěkné úpravě a v dokonalém překladě pp. Rudolfa Brejchy, dra Jaroslava Nováka a Milana Svobody. Rousseau jest jen zkratkou pro celou duchovou revoluci, která není nikterak dožita dnes ještě, ano jest dnes aktuálnější než kdy jindy; nedávné boje o Rousseaua ve Francii ukazují, že tu jde o bolestný problém, s nímž musí se každý vypořádati at tak, at onak. Polovici české knihy zaujímá obšírná 171 stránková studie o Rousseauovi z pera jednoho z překladatelů, dra Jaroslava Nováka, studie velmi bohatá, vyčerpávající celou kritickou literaturu odbornou, práce velmi dobře informovaná, obzíravá, samostatná a výrazná často v úsudku i velmi dobře psaná. Mile překvapil mne na př. správný soud páně Novákův o knize Julesa Lemaître, kterému nemohou jiní rousseauovci přijít na jméno.

V posledním čísle Čechische Revue

odpovídá prof. Kraus na mou výtku ze 7. čísla t. l. Čechische Revue nemůže prý se vzdát zcela práva na kritiku. Ale toho od ní také nikdo nežádá a nejméně já! Prof. Kraus nečetl patrně dosti pozorně mé glossy; nevytýkám listu, že přináší kritiku, nýbrž že přináší kritiku *nepravdivou*, pouhou *šikanu*, a ne kritiku. Prof. Kraus měl si prostě zodpovědět, bylo-li *pravda*, co psal p. Kamper o scénování Valdštýna v Národním divadle, nebo *nepravda*; to rozhodnout si není nic obtížného. Já opakuji zde jen, že co napsal p. Kamper do Čechische Revue, žádná opravdová kritika *nebyla*; proti opravdové kritice nikdy bych nevystoupil; ona jest mně právě částí těch tužeb, snah a přání, v jichž prostředkování vidím úkol Čechische Revue.

Friedricha Schillera Vybrané básně

vyšly v překladě J. Kamenářové v Laichtrově Žni z literatur. Pan Kamenář jest jistě překladatel nadaný, který má smysl pro básnické slovo české i pro verš český a dal do služeb schillerovských mnoho pile, lásky i taktu, a přece — marné zapírání — není z četby jeho knížky opravdové básnické radosti; nešlehá z ní nic, nechvěje se nad ní nic, co se podobá básnickému fluidu. Čteme korektní suché, rozumné a rozšafné strofy pečlivě zřymované — voilà tout —. V čem je vada? Na kom vina? Myslím prostě v tom, že Schillerův čas již minul. Jeho epika a lyrika nemůže nic dát již dnešnímu stupni našeho vývoje básnického: nemá pro nás živého zájmu. Jest to jen mrtvý čítankový repertoár; a doutná-li snad někde ještě živá jiskra, ve škole v mládí zasypali nám ji jistě popelem svých pitvorných výkladů a rozkladů gramatických, estetických a moralistických, takže dnes neprocítíš zde nic než nudu a lhostejnost. Ale jsou jiní básníci němečtí, kteří žijí posud životem opravdu živým, v nichž jsou síly, které mohou nám něco říci, které mohou vybavití ukryté síly *naše*, — těm měl by věnovat svůj talent a svou lásku p. Kamenář. Je

tu na př. Mörike, který volá přímo po básnickém českém nálezci a objeviteli. Pro překladatele, jako jest p. Kamenář, který byl práv v některých pracích svých Goethovi a Hebblovi, byl by to čestný úkol, hodný jeho sil.

Les idées de Stendhal

V této knize autor její *Jean Méliá* črtá myšlenkový život Stendhalův, podává jeho názory o literatuře, filosofii, politice, uměních výtvarných. Stendhal byl veliký rozkošník myšlenky, který dovedl sledovat ji často dobrodružně přes nejrůznější překážky, člověk, který myslil tak volně a přirozeně, jako jiní dýchají nebo chodí. A přitom, co tvoří životnost jeho díla: myslil svými zkušenostmi a z nich, není v něm nic, čeho dříve nevyzkoušel na vlastním srdci. Kniha Méliova jest výborným úvodem do studia Stendhala, jednoho z myslitelů opravdu volných a nejméně poutaných předsudky své země a své doby, autora, který napověděl diskretně mnohé, z čeho žilo celé století. Citovému životu Stendhalovu věnoval též autor již dříve knihu *La vie amoureuse de Stendhal*. Němci pořídili si také již dříve velmi dobrý výběr z essayistického, kritického, historického a cestopisného díla Stendhalova: *Aphorismen aus Stendhal über Schönheit, Kunst und Kultur* od Benna Rüttenauera ve Štrasburce ve dvou svazcích.

Stefan Zweig: Émile Verhaeren. Sa vie, son oeuvre

Mladý básník vídeňský, sám autor nejlepších německých překladů z Verhaerena, podává zde široce založenou kritickou monografii o tomto nejmohutnějším dnes básníku francouzského jazyka, opravdovém tvůrci moderního pathosu světového. Práce p. Zweigova jest nejlepší, co bylo posud napsáno o Verhaerenovi; dílo, v němž entusiasm drží rovnováhu kritičnosti a jedno sílí druhým. Autor podmaloval svůj obraz nejprve půdou, z níž vyrostl Verhaeren, a učlenil jej v duchovním kvase mladé Belgie z let osmdesátých. Karakterisuje pak životní i ideové, rasové i osobnostní zdroje básnické inspirace Verhaerenovy a obšírně analyzuje uměleckou a technickou stránku básnickova díla. Poslední a nehlubší třetí část jest věnována zákonu lidské i básnické totožnosti Verhaerenovy a ukazuje zvláště krásně, jak básnický vývoj a růst jeho jest podmíněn uzráním jeho osobnosti mravní, jak se v umělcí a básníku naplňuje vždycky jen člověk a karakter. Sotva kdy o posledních tajemstvích básnického určení byla řečena slova výstižnější a správnější; a musí nám být dvakrát drahá dnes, kdy jest všude tolik snahy právě tyto základní vztahy zastíratí a falšovatí.

Zase zbytečný překlad

Nakladatelství Hajnovo oznamuje právě překlad románu Tomáše Manna *Královská výsost*. Zase jeden zbytečný překlad. Kniha Mannova má sice uměleckou cenu, ale celé ovzduší její i celý ráz její jest tak kosmopoliticky rafinovaný, že kdo

pochopí knihu tuto v českém překladě, umí jistě i německy a může si ji přečíst v originále. Překládat knihu *svěrázně národní* celým charakterem, stylem a výrazem i z němčiny má smysl: překlad takové knihy jest vždycky obtížný a nesnadný, a přináší proto užitek literární. Ale překládat hladké *kosmopolitické* knihy německé jako jest Mannova *Výsost* — v tom není ani zisku uměleckého, ani zisku národního, — poněvadž tu není žádných uměleckých nesnází a problémů a na překlad stačí pouhá řemeslná rutina. Kdy bude jasna u nás konečně tato abeceda zdravého duchovního hospodářství národního?

O Antonínu Slavičkovi

rozepsal se v několika feuilletonech Času v květnu dr Jan Herben; snesl zde velmi zajímavé vzpomínky na člověka a umělce blízkého jeho srdci, jak jej poznal z dlouholetého styku osobního. V jednom z těchto feuilletonů (z 25. května) dotýká se i mého soudu o Slavičkovi, jak jsem jej formoval ve zvláštním článku v 7. sešitě *Noviny*¹, a snaží se vyvrátiti jej. Zde jest třeba dorozuměti se o některých zásadních bodech estetických, neboť, zdá se mně, dr Herben opravdu mně nerozuměl. Napsal prý jsem, že ten pravý Slaviček a nescestovalý český inteligent, mají dva nádherné Vermeery — že tedy mohu předpokládat, že Vermeer není nebo nemusí být našincům Hekubou. Každým způsobem by Hekubou neměl být nikomu, kdo to myslí s výtvarným uměním doopravdy. Vermeer jest typ takové čistoty a vyhráňené ryzosti jako na př. Mozart nebo Schubert v hudbě. Vyslov tato jména před hudebníkem a řekl jsi mu v zkratce celé duchové útvary, pratytypy umělecké; ví hned, co myslíš a kam míříš. A stejně jest tomu s Vermeerem u znatele výtvarného. Scheffler napsal o jeho *Krajkářce* v Louvru tato pěkná slova: „Zvláště trvale, byť i tiše, působil záračný Vermeer, který je z těch časné zemělých geniů a o jehož mozartovsky jasném, hlubokém mistrovství podává v Louvru zvěst jen jediný malý obrázek. Poněvadž však tento malíř mlčelivě slávy zanechal vůbec jen málo děl, jest již pouhá jeho přítomnost událostí. Tím spíše, že jeho *Krajkářka* — jen 40 cm vysoká a stejně široká! — jest jedno z jeho nejskvělejších děl. Před tímto nepatrným obrázkem daly by se vysvětlit mnohé zákony uměleckého účinku, tak matematicky jasně jest postaven ve formě i v barvě. A zároveň mohlo by se pak na něm vysvětlit, jak nejvyšší ze všech zákonů účinných záleží v tom, přikrytí zase všecku matematiku životem, odítí ji kvetoucí přírodou. Vermeer upomíná v temperamentu trochu na Maneta; jest stejně ušlechtilý a hluboký; byl v tom tedy asi cit srdečného příbuzenství, když malíř zátíší Manet šel do učení k měkkému malířskému umění Vermeerovu.“ („Paris“). Lipsko 1908, str. 144.) Cituji tato slova znamenitého německého kritika, abych ukázal, že jest nejen možno srovnávati holandského mistra XVII.

1 - [Viz zde str. 15—18.]